

Oberoende utvärderingar
för bättre vård och omsorg

SBU – STATENS BEREDNING FÖR MEDICINSK OCH SOCIAL UTVÄRDERING

FOTO • FRAMSIDA, S 5 & 15 MASKOT;
S 2 VICTORIA SHAPIRO/SHUTTERSTOCK; S 8 SCANDINAV;
S 11 PURINO/SHUTTERSTOCK; S 12 BODIL JOHANSSON/SCANDINAV;
BAKSIDA PEDROSALA/SHUTTERSTOCK

TEXT • SBU

GRAFISK FORM • ELIN RYE-DANJELSEN, SBU

SÄTTNING • ELIN RYE-DANJELSEN OCH ANNA EDLING, SBU

TRYCK • ELANDERS SVERIGE AB, MÖLNLYCKE 2016

SBU 2016 • WWW.SBU.SE • TWITTER: @SBU_SE

SBU utvärderar sjukvårdens och socialtjänstens insatser

SBU, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, är en myndighet som har i uppdrag att göra oberoende utvärderingar av metoder inom hälso- och sjukvård inklusive tandvård. SBU har även i uppdrag att granska kunskapsläget för insatser inom socialtjänst och insatser med stöd av LSS (Lag om stöd och service).

SBU tar bland annat reda på:

- Hur bra är en behandling eller insats?
- Hur bedöms behoven på bästa sätt?
- Hur ska resurser användas för att göra största möjliga nytta?

SBU ger kunskap för bättre vård och omsorg

Samhället ger stöd på olika sätt – det kan vara sjukvård, omsorg om äldre och funktionshindrade eller särskild hjälp vid missbruk. Ett barn som far illa eller har svårigheter i skolan kan också behöva insatser från samhället som agerar genom sjukvården eller socialtjänsten. Men hur vet man vilken typ av behandling, omsorg eller insats som är säkrast och mest effektiv? Det utvärderar SBU.

Granskar och sammanställer forskning

FORSKARE STUDERAR EFFEKTEN av olika behandlingar och insatser samt publicerar resultaten som artiklar i vetenskapliga tidskrifter. Men det publiceras en så stor mängd artiklar att det blir omöjligt för den enskilde yrkesutövaren att få en överblick. SBU ger överblick genom att sammanställa forskningen och granska den kritiskt.

Oberoende statlig myndighet

SBU är en statlig myndighet som har regeringens uppdrag att utvärdera det vetenskapliga stödet för nya eller etablerade insatser inom hälso- och sjukvård, tandvård och socialtjänst. Utvärderingarna lyfter fram medicinska, sociala, etiska och hälsoekonomiska perspektiv.

SBU startade 1987 och är en av världens äldsta organisationer inom området Health Technology Assessment, HTA. HTA innebär systematisk och oberoende utvärdering av metodernas effekter, biverkningar, kostnadseffektivitet och etiska aspekter. Utvärderingarna kan omfatta metoder inom prevention, diagnostik, behandling och omvårdnad.

För att samhället ska göra bästa möjliga insats

SBU:s utvärderingar kan användas som stöd både för beslutsfattare, de som arbetar inom sjukvården eller socialtjänsten och de som berörs av den. SBU ska också belysa var det saknas tillräcklig kunskap om effekten av olika insatser.

Stöd för yrkesgrupper
inom vård och socialtjänst

Så går en utvärdering till

FÖRSLAG PÅ VILKA behandlingsmetoder eller insatser som SBU ska utvärdera kommer från många håll, till exempel från yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten, myndigheter, eller från SBU:s vetenskapliga råd eller nämnd.

Det vanligaste skälet till att SBU genomför en utvärdering är att ta reda på om en insats är effektiv. Etiskt kontroversiella områden eller metoder som har stor betydelse för organisation och personal är också viktiga för SBU.

Utgår från befintlig forskning

SBU samlar, granskar och väger samman befintliga forskningsresultat. Det innebär att vi systematiskt letar igenom den veten-

skapliga litteraturen för att hitta svaret på en eller flera frågor. Exempel på detta kan vara vilken behandling som är bäst vid en viss sjukdom, hur man ställer diagnos på bästa sätt eller vilka stödinsatser som är effektiva inom socialtjänsten. Relevanta studier, alltså de studier som svarar på frågan, väljs ut och kvalitetsgranskas.

Stora och små projekt

Våra utvärderingar bedrivs som projekt. För varje större projekt rekryterar vi en tvärvetenskaplig arbetsgrupp som består av sakkunniga inom området. Arbetsgruppen hjälper till att utvärdera det insamlade vetenskapliga underlaget. Till detta läggs ofta en hälsoekonomisk och etisk utvärdering.

1

AVGRÄNSNING AV FRÅGAN

- Formulerar frågan på ett strukturerat sätt
- Fastställer kriterier för vilka studier som är relevanta att ta med

2

VAL AV LITTERATUR

- Söker genom vetenskaplig litteratur
- Bedömer vilka artiklar som kan svara på frågan

3

GRANSKNING AV STUDIER

- Kvalitetsgranskar

4

EVIDENS- GRADERING & SLUTSATSER

- Sammanställer resultat från olika studier
- Evidensgradering: Bedömning av styrkan i det vetenskapliga underlaget
- Slutsatser

Läs mer i SBU:s metodhandbok på WWW.SBU.SE/METODBOK

Olika rapporttyper inom SBU

SBU Utvärderar

Rapport av typen *SBU Utvärderar* innehåller alltid en systematisk litteraturöversikt av det samlade vetenskapliga underlaget för hur effektiv och säker en insats är. Dessutom kan det ingå en analys av hälsoekonomi och etik.

SBU Kommenterar

SBU Kommenterar är korta rapporter där SBU kommenterar välgjorda aktuella internationella och svenska kunskapsöversikter som har betydelse även för svensk vård och omsorg.

Det finns flera organisationer internationellt som gör utvärderingar av samma typ som SBU, till exempel Cochrane Collaboration och Campbell Collaboration. På SBU granskar man den utländska översikten, bedömer kvaliteten och avgör om

den kan användas för svenska förhållanden. SBU granskar inte de enskilda studier som utvärderingen bygger på.

Underlag för andra myndigheter

SBU sammanställer också vetenskapliga underlag till andra myndigheter. Underlaget publiceras också som en rapport hos SBU.

SBU:s Upplysningstjänst

Upplysningstjänsten vid SBU är en möjlighet för sjukvården och socialtjänsten att snabbt få svar på avgränsade frågor. SBU sammanställer ett kort svar på vilka publicerade vetenskapliga studier som finns gällande olika insatser eller åtgärder. Svaren utformas av SBU:s kansli, ofta i samråd med granskare.

SBU identifierar var det saknas kunskap

I EN UTVÄRDERING ser SBU på den forskning som publicerats om en viss typ av insats. Ibland går det inte att avgöra om en insats har effekt utifrån den forskning som finns. Kunskapsluckorna samlas i en databas som finns på SBU:s webbplats.

När kan det behövas mer forskning?

- När det helt saknas forskning om en insats
- När forskningsstudierna är för få eller små
- När forskningsstudierna är av otillräcklig kvalitet
- När resultaten av olika studier säger emot varandra.

Insatsens effekt oklar

Att det saknas forskning behöver inte betyda att insatsen är ineffektiv. Det betyder att vi inte vet. En kunskapslucka visar var det behövs mer forskning.

En kunskapslucka

- Visar forskare och forskningsfinansiärer var det finns behov av mer forskning.
- Är ett av underlagen för beslutsfattare inför prioritering av insatser inom vård och socialtjänst.
- Visar patienter, brukare och yrkesverkamma inom ett område att det finns en osäkerhet kring insatsens effekt.

Att veta vad vi inte vet
är också viktigt

Hälsa är också vardagsliv

Bredare uppdrag för SBU

SBU HAR LÄNGE arbetat med att utvärdera behandlingar inom hälso- och sjukvård, men SBU:s metod för att göra systematiska kunskapssammanställningar kan användas för andra forskningsområden.

Därför har SBU även fått i uppdrag att utvärdera kunskapsläget för metoder och insatser utanför traditionell hälso- och sjukvård. Sedan 2015 är det också SBU som utvärderar insatser från socialtjänsten, liksom insatser gjorda med stöd av Lag om stöd och service, LSS.

Arbetsmiljö och hälsa

Ett exempel på ett omfattande projekt är SBU:s utvärderingar inom arbetsliv med fokus på arbetsmiljöns betydelse för hälsan. Utvärderingarna handlar om vanliga ohälsoproblem. Hittills har SBU gjort kunskapssammanställningar om arbetsmiljöns betydelse för sömnstörningar, ryggproblem, depression och utmattningstillstånd, samt hjärt-kärlsjukdom.

Andra exempel på SBU:s bredd är utvärdering av insatser vid dyslexi och utvärdering av metoder för att främja fysisk aktivitet.

Så sprids SBU:s kunskap

Webbplats

SBU:s rapporter publiceras på vår webbplats WWW.SBU.SE och en del av resultaten översätts till engelska.

Nyhetsbrev och tidning

SBU:s rapporter sprids som nyhetsbrev som du kan prenumerera på via mejl. På WWW.SBU.SE/PRENUMERERA kan du även beställa en kostnadsfri prenumeration på vår tidning Vetenskap & Praxis.

Media

Våra slutsatser uppmärksammas ofta i tidningar, radio och TV liksom bland yrkes- och brukarorganisationer. SBU finns även i sociala medier som till exempel YouTube (YOUTUBE.COM/USER/SBUKUNSKAPSCENTRUM) och Twitter (TWITTER.COM/SBU_SE).

Samarbeten i Sverige och internationellt

SBU samarbetar nationellt och internationellt. Inom Sverige samverkar vi till exempel med Socialstyrelsen, Läkemedelsverket, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, yrkesorganisationer och brukarorganisationer. Ett annat viktigt nätverk för SBU är de regionala organisationer som arbetar enligt SBU:s metod, det så kallade HTA-nätverket. Motsvarande nätverk utvecklas för socialtjänstområdet.

Regeringen har utsett SBU att representera Sverige i HTA-nätverk inom Världshälsoorganisationen (WHO) och EU. SBU är drivande i flera internationella projekt, både på global och EU-nivå.

Kunskap för bättre
vård och omsorg

SBU är en förkortning för Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. Vi är en statlig myndighet som arbetar för bättre vård och socialtjänst genom att erbjuda oberoende och systematiska kunskapsöversikter.

Vi utvärderar sjukvårdens och socialtjänstens insatser ur ett medicinskt, socialt, etiskt och ekonomiskt perspektiv.

SBU arbetar systematiskt och granskar befintlig forskning för att sammanställa bästa tillgängliga kunskap. Våra rapporter beskriver vilka insatser som gör störst nytta och pekar på det bästa sättet att använda samhällets resurser.

STATENS BEREDNING FÖR
MEDICINSK OCH SOCIAL
UTVÄRDERING